

Nya landskap

Med urban design som disciplin i arkitekturen skulle Stockholmsregionen kunna nå visionen om en tätare och mer sammanlänkad stad. Med inspiration från Holland kan en ny plattform för framtidens byggande skapas.

Text: Sara Trus Foto och illustration: Bureau Alle Hosper

Sällan beskrivs svenska landskap som begränsande i samband med stadsplanering. Men i en tid då Stockholm årligen får 10 000 nya invånare, väcks frågan om vår beskyddande syn på naturen begränsar arkitektonisk utveckling. Det behövs nya grepp för att förena urbanisering med landskap så att regionen kan växa på ett hållbart sätt.

Nu sneglar allt fler på Amsterdam, där tillväxttakten – jämförbar med Stockholms – har utmynnats i helt nya landskap. Urban design heter framgångsreceptet, en disciplin inom arkitekturen som framhåller stadsregionens gestaltning som avgörande för tillväxt och livskvalitet.

En av de holländska pionjärer som såg behovet av urban design på den svenska arkitekturscenen, redan för tio år sedan, är urbane designern Patrick Verhoeven.

– I Holland är urban design det första steget när ett offentligt rum ska gestaltas och bebyggas. Genom en gedigen analys av den befintliga kontexten skapar vi ett offentligt nätverk som ska ge riktning till byggnader, torg och gator. Upplevelsen av det offentliga rummet blir styrande. Sedan kommer landskapsarkitekter och sist arkitekter in. I Sverige gör man precis tvärtom, säger Patrick.

Tack vare Hollands brist på mark finns ett behov av noggrann planering av land och stad. Därför är urban design ett sedan länge etablerat begrepp.

– Vi holländare är medvetna om att vår natur är konstgjord och att nya landskap måste skapas när man bygger nytt. Stockholm har

som storstad unika förutsättningar, men de utnyttjas på fel sätt, tycker Patrick.

Att lämna naturområden helt orörda skapar ofta otrygga barriärer mot närområden, menar Patrick. Istället bör vi bygga länkar som gör att människor kan röra sig säkert mellan olika områden. Det skapar en sammanhållen och tät stadsmiljö; en av Stockholmsregionens viktigaste visioner.

Alex van de Beld, arkitekt på Onix i Helsingborg, tycker att det är intressant att använda Holland som inspirationskälla, men att vi inte bör kopiera holländska modeller.

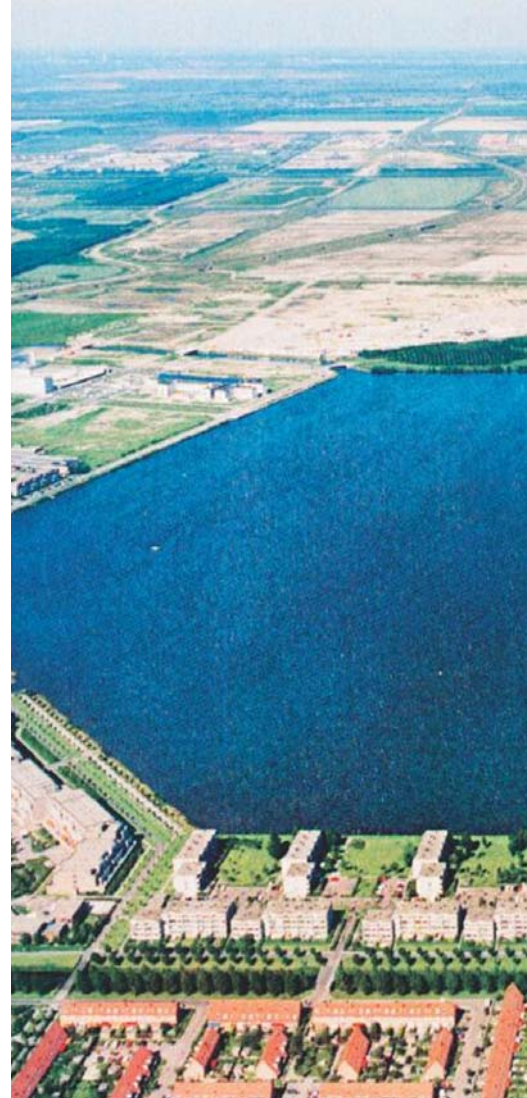
– Jag håller med Patrick Verhoeven i mångt och mycket, särskilt vad gäller betydelsen av en sammanlänkad stad. Men vad Stockholmsregionen behöver är en mer öppen och flexibel stad i ständig förändringsprocess. Naturen förändras sig fyra gånger om året, låt

FAKTA *Detta är urban design*

Som begrepp etablerades urban design redan på 1950-talet på Harvard som en reaktion mot ett mekaniskt planerande och utglesandet av städer.

Urban design kan beskrivas som en typ av stadsplanering och som en länk mellan landskap och arkitektur. Begreppet står för ett perspektiv inom arkitekturen som betonar den urbana ekonomins speciella förutsättningar, deltagande och demokrati, interaktionen mellan stad och land.

I Holland har urban designerna och arkitekter samma grundutbildning på 2,5 år, varefter de specialiserar sig.

staden förändras i takt med årstiderna. Vi måste ha naturen som förebild och tänka på ett mer naturligt sätt vid skapandet av nya städer och stadsmodeller (se bild 3).

KONSTGJORDA ÖAR

För att lösa bostadsbristen i Amsterdam och Utrecht ritade Alle Hosper, grundare till Bureau Alle Hosper, där Patrick arbetar som urban designer, landskapsplanen till en helt ny stad, "Almere". Belägen på den sista stora "polder" i Holland, land som skapats genom torrläggning av en vik i norra Atlanten. Tio år senare bor 180 000 människor på ön, som har snabbt tagit till både Amsterdam och Schiphol. Ett annat exempel på ett landskap som skapats genom torrläggning är Ijburg, Amsterdams senaste expansion, bestående av sex konstgjorda öar och 18 000 bostäder. Alldeles utanför sydöstra delen av staden.

– Man brukar säga att Gud skapade världen och holländarna skapade Holland. Även i Stockholm finns stor utvecklingspotential för urban design. Det är förvånande att inte Värtahamnen, norra Djurgårdsstaden och Lidingö länkats samman som stadens entré sett från skärgården, säger Patrick.

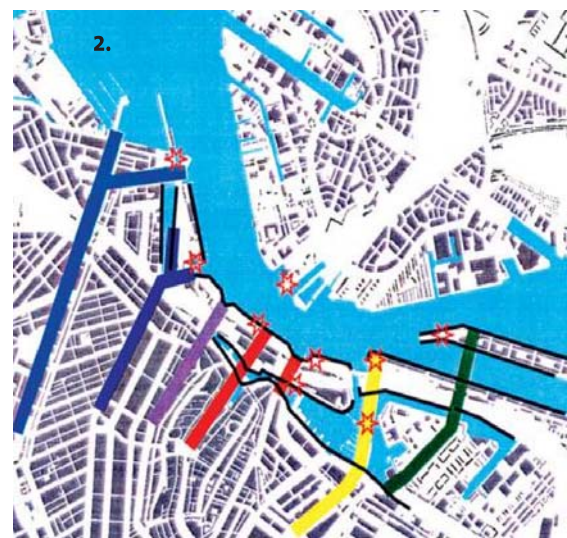
Patrick Verhoeven.

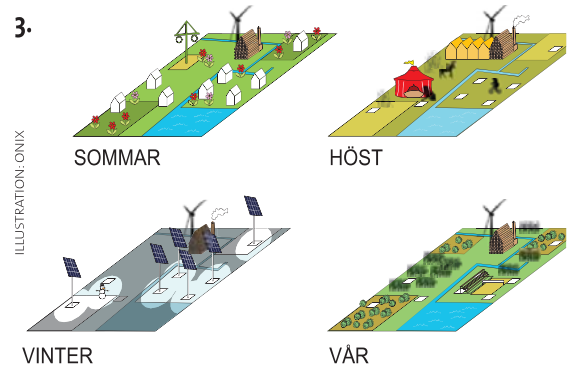
Vy över Weerwater, ett bostadsområde vid en konstgjord sjö mitt i Almere stad.

1.

2.

3.

ILLUSTRATION: ONIX

VINTER

VÅR

Ett problem som Patrick ser i Stockholmsregionen är att de olika kommunerna inte delar samma framtidssyn om hur mark- och vattenområden ska utvecklas och bevaras. Detta trots att det finns gemensamma direktiv för hela Stockholmsregionen.

– En stad är en komplex helhet. Urban design, arkitektur, offentliga rum och dess funktioner måste harmonisera. I Holland samverkar kommuner, provinser, investe-

rare, utvecklare och andra intressegrupper i kreativa processer. Detta skulle sätta igång diskussioner om hur Stockholm borde vara.

Stockholms stad måste planera för bostäder, infrastruktur, parker och arbetsplatser till cirka 200 000 nya invånare fram till år 2030. Många intressen ska kunna samspela på en alltmer begränsad yta. Det ligger en stor utmaning i att möta framtidens behov och samtidigt bevara stadens skönhet.

Brittiska tidskriften "The Journal of Urban Design", skriver att de ser ett ökat behov av urban design i utformning, förvaltning och förbättring av stadsmiljöer.

Vidare skriver tidningen att urban design nu anses vara en av de centrala kunskaperna inom arkitektonisk utbildning och praktik. Slutsatsen är att allt fler arkitekter, stadsplanerare, lantmätare och landskapsarkitekter kommer att vilja specialisera sig inom urban design. Det nya masterprogrammet i urban design och planering på KTH, där Patrick har undervisat, torde vara belägg för detta.

Urban design eller ej; tydligt är likvärt att landskapet idag inte bara är arkitekturens mellanrum, inte bara dess naturliga villkor, utan snarare dess möjlighet. ●

1. Almeres centrala kärna erbjuder kulturupplevelser och shopping för de 180 000 invånarna. Här byggs främst lyxlägenheter.

2. Strax utanför Amsterdams centralstation, i IJfloden, ligger den konstgjorda ön IJ-oeverns. Längre österut i samma flod ligger ön IJburg. De olikfärgade strecken

visar nätverk av förbindelser mellan offentliga rum. Förbindelserna har olika karaktärer och går ofta från en viktig offentlig plats till en annan.

3. Alex van de Belds "Naturstaden" ska illustrera ett mer naturligt tanke sätt vid skapandet av nya städer. Kort sagt att låta staden förändras i takt med årstiderna.

FAKTA Holland

Holland har 16 527 194 invånare, varav cirka 750 000 bor i Amsterdam, Hollands största stad. Precis som i Sverige bor holländarna i hyresrätt, bostadsrätt eller villa/radhus. Hyresrätterna är uppdelade i private rental, där marknadspris råder, och social housing, subventionerade bostäder med hyrestak. 2007 låg hyrestaket på cirka 6557 kronor/månad. 29 procent av de bostäder som hittills färdigställts i år är hyresrätter, en ökning med 16 procent jämfört med 2008.

Källa: Statistics Netherlands